

Laikas bėga greitai. Tik ką, pados, atvažlavau iš miesto, o jau eina vienuoliktąjį valandą. Tiesiai žinau, kad lygiai vienuoliktąjį valandą būti nurodytoje vietoje. Tėvelis man dar šios vietos nepasakė. Iki paskutinės minutės laiko paslapyje.

Pusę vienuoliktos mudu su broliu Liudviku, tėvelio paliepti, einame tiesiai per miškelį pas laimynų Praną. Šis stebėjo mus per langą, laukė mūsų, nes jau vakar mudu su broliu jį įspėjome ir pasakėme paruošti ginklus. Mums neberekia pereiti Prano sodybos kiemo, nes jis pats išėjo iš trobos, pasuka už klojimo. Mudu su broliu sekame jam iš pasokos ir čia, rugių lauke, apie pvidešimt žingsnių nuo klojimo, randame gražiai suvyniotą, paruoštą naują vokišką karabiną ir karabinėlį.

Grįždami mes visi trys matome, kad tėvelis laukia mūsų kieme prie kryžiaus. Atsisveikinimas su mama buvo graudus: mama palmina visus tris, į kišenę kiekvienam įdeda po saujelę kviečių, kad šie apsaugotų mus nuo kulkų, ir dar duoda po gabalėlį išlyvintos duonos. Tai šventinta pažnytyje šv. Agotos duona, kuri turi mus apsaugoti nuo visų nelaimių, nuo ugnies ir nuo karo audrų. Motina žino, į kokį pavojų einame, todėl verkia, bet tėvelis sugeba visus nuraminti:

— Dabar mums liko tik mirėms arba tėvynės Laisvė! Jeigu žūsite, tai Lietuva vis tiek gyvens. Neverk, mama, mes grįšime sveiki...

Iki susirinkimo vietos einant laukais — apie 4 kilometrai. Čia einame beveik visa kuopa vienu kartu — visi trylika vyrų lygiai vienuoliktą valandą pasirodo iš skirtingų pusių.

Vieta, kaip pastebėjau, buvo parinkta labai patogi. Iš visų pusių artimiausios sodybos buvo ne mažiau kaip už pusės kilometro, laikyros kuopos vado pavaduotojas Liudviko Meškausko sodybą, kuri tuojau pat už rugių lauko nuo šios vietos buvo maždaug už 200 metrų. Iš šiaurės pusės susirinkimo vietą užstojo šlaituotas rugių laukas, už kuriųėjo kelias iš Kulių į Plungę. Visą laiką šiuo keliu traukė sovietų kareiviai: tai į vieną, tai į kitą

DAMIJONAS RIAUKA

Keturios sukilimo dienos

pusę be pertrūkio važiavo mašinos, arklį traukiami vežimai bei lauko patrankos. Kuo toliau, tuo daugiau sovietų traukė Plungės link, o tai reiškė, jog „nenugalimosios“ armijos junginiai jau bėgo iš mūšio lauko Gargždų — Kretingos pasienyje.

Pietvakarių pusėje buvo L. Meškausko sodyba, kuri stovėjo prie pat kelio gražiame beržynėlyje. Jos šeimininkas jau buvo susirinkimo vietoje ir visą laiką stebėjo, kas dedasi jo namuose. Kas ten vyksta, galėjo suprasti iš sutartinų ženklų. Sodyboje buvo likusi Liudviko žmona — invalidė (viena koja trumpesnė, moteris sunkiai judėjo iš vietos į vietą). Jos veiksmai besitraukiantiems „nenugalimiesiems“ vargu ar galėjo sukelti kokį įtarimą. Prie jos buvo mažametis, bet labai apsupkrus ir sumanus berniukas. Jo tėvas Liudvikas, anksčiau buvęs statybos rangovas, bet vėliau bankrutavęs, vertėsi sunkiai, užtat buvo labai geras klumpdirbys. Karo mokslo žinių jis turėjo pakankamai, nes 1920 metais buvo partizanų prieš baltuosius lenkus Giedraičių fronte. Sūnų jis auklėjo dorai, sąžiningai, buvo šį tą pasarakojes apie karo veiksmų „plonybes“. Taigi šioje sodyboje mūsų kuopai buvo nepaprastai svarbus stebėjimo punktas. Be to, nuo jo į pietų pusęėjo kelias iš Kulių į Plungę per slėnį, todėl visa panorama — kaip ant delno. Vianduryje šios lomos, tarp Meškausko sodybos ir Mardosų kalno, buvo Mardosų pradinė mokykla. Ji buvo Zemaitijos sukilimo centras. Iš čia buvo vadovaujamas žvalgybos veiksmams, ryšiams su

Vokietijoje dirbusiais lietuviais TDA (Tautinio darbo apsauga) dalyviais, čia buvo ruošiamą operaciją „aerodromo „atidėngimui“ prie Gondingos piliakalnio „Karalių kalno“ papėdėje tuo atveju, jeigu sovietų armija smarkiai priešintųsi prie Minijos upės Mardosų ir Stonaičių prietilčiuose.

Nuo Meškausko sodybos į šiaurės pusę, tuojau pat už kelio Kullai — Plungė, yra status Bablungo upės šlaitas, kuriuo nusileidus, buvo galima lengvai, nepastebint priešui, patekti į paskyrimo vietą — aerodromo atidėngimo vietą. Sutartas ženklas buvo vokiečių kariuomenės lėktuvas, iš kurio privalejo būti išsaunama raketa, kaip ženklas operacijai pradėti.

Nuo susirinkimo vietos į pietryčių pusęėjo medžiais ir krūmais apaugęs Minijos upės slėnis, kurio abi pusės buvo pulkiausiai matomos.

Kuopos vadas Jonas Noreika (vėliau pasivadinęs Generolu Vėtra) su visais susirinkusiais pasisveikino rankos paspaudimu. Karišku griežtumu paklausė:

— Ar priešaiką visi priėmė?
— Visi.

— Ar visi supranta užduoties svarbumą?

— Suprantame.

Tada kapitonas, visus karišku žvilgsniu apžiūrėjęs, patikrinęs ginkluotę, pasakė:

— Vyrai, ar jums neatrodo, kad tikslingiau būtų, jeigu mes iš šio žygio išskirtume Liudviką Riauką (mano tėvelį) ir paleistume jį į namus. Jis atėjo su dviem sūnumis ir bet kokio nuostolio atveju tai būtų per daug iš jo šeimos. Jis mums bus reikalingas gyvas.

Visi vienu balsu nutarė: paleisti namo.

Tada tėvelis perduoda savo ginklą (belgišką brauningą) man ir atsisveikinęs nužingsniuota Minijos upės link.

Kapitono pavaduotojas Liudvikas Meškauskas visiems dvylikai kuopoje likusių vyrų išdalinai specialius baltus rašėdus su stambiomis raidėmis juodais šilkiniais siūlais išsluvinetu užrašą „TDA“:

(Bus daugiau)

12.10
jienos
pasiek
metra
mas.
16.40
kių va
jienos
kovski
lenda.
rožė
klubas
20.00
20.4
„Pek
22.55
Halija
ekspr

7.45
8.20
Franc
BBC
18.45
seulio
— Ai
serial
Laisvi
čemp

7.00
„Lauk

r
b
d

masa
kojų
bron
jlem

11
še

(Tešinsys. Pradžia Nr. 49)

Gavusi ženklą, kad Meškauskų sodyboje ir lomoje iki jos nuo Mardosų kalno nėra sovietinių kareivių, mūsų kuopa „putpelės“ žingsniais tiesiai per rugių lauką priartėjo per 20 žingsnių iki sodybos. Staiga pamatėme ženklą „priešas sodyboje“ ir sugulėme rugiuose. Nuo sodybos pasirodė 6 ar 7 sovietų karininkai. Jie kažką karšiai aptarinėjo. Tada sodyboje pastebėjome ženklą, kad į ją iš kelio pasuko didelis būrys sovietų kareivių. Kuopos vadas per gulinčių rugiuose kuopos karių grandinę perdavė komandą nusitalkyti į kiekvienam paskirtą karininką. Šie toliau ginčijosi, o mes lyg sustingę gulime rugių lauke per 5–6 žingsnius nuo jų, laukdami iš savo vadų kitos komandos. Staiga iš už kelio esančios sodybos medžių viršūnių išnirio vokiečių lėktuvas. Jis skrenda maždaug 25–30 metrų aukštyje virš mūsų kuopos ir sovietų karininkų gaujų.

Kaip paaiškėjo vėliau, šis lėktuvas atskrido nuo Klaipėdos virš Karklėnų kaimo, apskuo ratą apie Godingos pillakalnį, tai yra toje vietoje, kurioje šią valandą privalėjo būti išsidėcūsiai mūsų kuopa aerodrom „atidengimui“, ir pastebėjo besitraukiančių sovietų kolonas kelyje Kuliai — Plungė. Lėktuvas, prisartinęs prie Meškausko sodybos, kurioje šiuo metu ginčijosi grupė sovietų karininkų ir šalia jų rugiuose gulėjo mūsų kuopos kariai, ėmė šaudyti iš kulkosvaizdžio. Kulkos krito visal šalia mūsų, sprogdamos lyg mažos bombos. Sovietų karininkai puolė slėptis po sodybos medžiais, kelio griovyje ir už jo — Babrungo upės šlaitė. Visa laimė (ar nelaimė?), kad šie karininkai nesimetė slėptis į rugių lauką, kuriame gulėjo mūsų kuopos vyrų. Atvejais buvo toks: arba mūsų kariai būtų juos nukovę, arba jie būtų mums ką nors padarę, arba vokiečių lėktuvas iš kulkosvaizdžio mus visus būtų „ištaršęs“. Sovietai, būdami kariškiai, apie karo taktiką šio tikslu turėjo ir į atvirą rugių lauką, puikiai apžvelgiama iš lėktuvo, nesimetė, o slėpėsi po medžiais ir kello griovyje. Mūsų kuopos vadas, taip pat gerai žinodamas karo taktiką, komandos šaudyti į bėgan-

čius sovietų karininkus nedavė. Priešingai — sukomandavo trauktis Mlinijos upės link į pietų pusę. Iki upės — apie pusantro kilometro. Pavojingiausia atkarpa rugių laukas, nes čjo žymyn ir buvo lengvai iš sodybos apžvelgiama. Nuskridus lėktuvui, sovietų kariai, iš pradžių šaudę į lėktuvą, pastebėjo mūsų kuopos žmones ir atidengė ugnį. Mūsų vyrų neatšaudydami skubėjo upės link, už kurios buvo stalguos slaitas — dauba, apaugusi

DAMIJONAS RIAUKA

Keturios sukilimo dienos

tankiais krūmais ir medžiais. Mūsiškiai net užsimerkę žinojo čia kiekviena žemės pėdą, todėl netrukus atsidūrėme už upės. Sutėjo Martišiaus sodyboje. „Iškritome“ poilsui.

Sitoje sodyboje buvo saugu, nes priešojudėjimas anoje upės pusėje buvo apžvelgiamas iš pillakalnio plokštumėles ir puikiai matomas visas kelias nuo Mardosų iki Nausodžio įkalnės. (Sovietų kolonos sparčiai traukė Plungės link). Čia mes papietauvome, pailsėjome ir aptarėme tolimesnę veikimo planą. Tikslas tas pats: patekti už kelo Kuliai — Plungė, kuriuo traukėsi „nenugalimieji“, už Babrungo upės prie Godingos pillakalnio. Dienos metu bet koks grupinis priartėjimas prie kello buvo ypač pavojingas, todėl nutarėme palaukti nakties. O priartėti prie kello turėjome kiek galima arčiau Vieštovenų kaimo, toje vietoje, kur anksčiau vyko plento Rietavas — Sventoji darbai.

Tuo pat metu įvyko šoks toks kuopos asmeninis persigrupavimas. Kovotojas Adolfas Sleinius, besitraukdamas nuo užpuolusio vokiečių lėktuvo, nepasakė visos kuopos narių pėdomis, bet nu-

ėjo į savo sodybą, pro kurią traukėmės. Su savimi jis nuimė še asmeninį ginklą. Gal todėl ryžosi palikti kuopą, kad tuo metu jo žmona buvo neščia. Kuopai buvo šoks toks nuostolis. A. Sleiniasus nelaimel, sekančią dieną, tai yra 1941 m. birželio 23-ąją. Ji kartu su kitais šešiolika Mardosų ir Juodeikių kaimų vyrais sovietų kareiviai nužudė. Tarp nukankintųjų ir nužudytųjų buvo keturi broliai Striaukai, kurių sodyba stovi Mardosų kaimo įkalnėje prie kito pasisukimo į Stonaičių kaimą. Jų kūnai rasti pakelėje iš Mardosų į Plungę, išmėtyti atskirose vietose tokiose pozose, tarsi jie būtų bėgę nuo kello į laukų pusę per vasarą. Tarp nužudytųjų buvo ir komjaunuolis Bollus Bulauskas, kuris, kaip teigia aplinkiniai žmonės, visą dieną iš savo sodybos Mardosų kalno papėdėje nešiojo vandenį sovietų kareiviams, įsitaisiusiems apkausose Mardosų kaimo kalne prieš Mlinijos upės tiltą. Nukankinti buvo ir keli Juodeikių kaimo dirbė darbininkai, vadnamieji „zima-goral“, kurie tuo metu dirbo prie plento Rietavas — Sventoji tiesimo.

Ilsintis Martišiaus sodyboje, į pasitraukusiojo iš kuopos Adolfo Sleiniasus vietą stojo kovotojas Vincas Meškauskas. Tikslai jis neturėjo jokio ginklo. Jam patikėtos pionieriaus pareigos — pamėmė dvitraukį pūtklį ir kirvį tam atvejui, jeigu tektų nutraukti telefonu laidu liniją kelyje Kuliai — Plungė.

1941 m. birželio 22-oji prabėgo nepaprastai greitai. Pirmąjį kulku krikštą atlaikėme sėkmingai. Tik tikslas nepasiektas. Kuopos kariai jautėsi budrus, niekas nealmanavo, nesiskundė, visi veržėsi įvykdyti, ką pasakys vadas. Kuopos vadas Generolas Vėtra buvo ramus, mandagiai kalbėjosi su savo kariais ir mus lankančiais kaimo žmonėmis. Visi siūlėsi ką nors mums padėti, pagelbėti, daugelis siūlė maisto kėlonel. Visi džiaugėsi, kad pasibaigė bolševikinė vergija, kad jie vėl bus žmonėmis, o ne „mašė“ ar „laidies priešais“, palakė mūsų žygį ir tiesiog laimino tolesnį mūsų užmojų — toliau kovoti už Lietuvos išvadavimą.

(B. d.)



ptūros
Prie-
Sios
keletą
r šian-
tik ra-
svečius
Bunka
užsako-
— iš
s.
ne vie-
ilniaus
žydu
rengta
ial šią
apie 2
ptūros
Kauno
rozėjo
rodoje
ekspos-
amenin-
ni pa-
ber-
sukli-
ojantis
CKAS
Bur-
AUS
uka

ėsi sunkiaatlečiai

žuose
nos ra-
netikos

nežymiai aplenkė antrojoje vie-
toje likusius varžybų šeimini-
nkus, bet trečiojoje — plungiš-
kius, sunkiosios atletikos sekci-
jos „Eglė“ narius. Individualioje
įskaitoje iš mūsiškių geriausiai
pasirodė 15 metų amžiaus, 1931

padarė A. Baltuonis bei T. Bar-
cevičius. Trečiosios vietos diplo-
mai įteikti plungiškių komandos
lyderiui V. Butkui (jam savo
svorio kategorijoje teko varžytis
su bulgarais, o jo rezultatas —

Voki
Neseniai vo
tarnybos atstov
jono Tarybai at
čiame siūloma
jono įstaigoms,
zacioms, vers
sėkmingiau ir
dirbti rinkos c
gomis.
Si tarnyba ik
jos centras yra
pelno siekianti
tikslas kilnus —
sioms šalims si
valstybių ekon
švietimo, moks
lygia. Ją finans
junga. Vokietij
kitos ūkinės str
tu ji jau turi s

TELE

SEKM
Birž
LIETUVOS
9.00 Program
Kristų. 9.35 TV
skambutis“ 10.0
10.15 Sekmadie
Kreino pasauly
12.20 Peržengus
TV anonsas. 13
„Degrai gatvės
Sveikinimų konc
spektaklis. S. G
sėitis „Pinigėlia
16.40 Teatras.
rūmai. 17.55 Zir
žvalgo. 18.30
Winston“ taur
Garmtoje. 19.2
tempionatas. B
21.30 Panorama
liai. Kapčiamies
sas. 22.55 Pasau
netas. Sveicarij

LITPOLINT
6.45 Mankšt
valanda. 8.00 A
nyto, anksčiau.
Sportoto. 9.45
10.15 Rytinė žv
Vimbldono turn
las „Kontrolinis
12.30 Rusų pas
mėndos povand
Naujienos. 14.2
panija „Mir“ r
medis. 15.05 A
tute. 15.35 „Spa
ke eterijoje. 16.
17.15 Naujienos
Bomond. 18.45
19.25 Pasaulin
Bulgaris

(Tėsinys. Pradžia Nr. 49)

Aš aiškiai mačiau, kaip, pasigirdus pirmiesiems šūviams, kapitonas suvaidino nukautą žmogų: staiga pasisuko ir šonu krito ant tilto grindinio. Bet tuoj pat atšliaužęs iki tilto pabaigos, staiga nusirito nuo prietilčio pylimo į griovį, kur gulėjo užsimaskavęs jo pavaduotojas Liudas Meškauskas. Kapitonas liepė Liudui įjį dengti, o pats grioviu perbėgimais ėmė artėti atgal pas kuopos karius. Liudas vos spėjo paleisti keli šūvius, kai įjį ėmė šaudyti sovietų kulkosvaidis. Nutūkus pirmą salvę, Liudas pakilo, nubėgo grioviu penkis žingsnius ir grįuvo lyg nukautas, nu to staiga persivertė du kartus ir atsirado apie pusantro metro nuo tos vietos, kur buvo nugriuvęs. Ir kaip tik ten ėmė kristi priešų kulkosvaidžio kulka. Tokių apgaulingų judesių Liudas padarė kokius 6–7 kartus, ir kulkosvaidininkas vis šaudė į tuščią vietą, kol Liudas pasiekė griovio postą, kur buvo neapavojinga.

Kuopos nariams susirinkus kulką mažiau pasiekiamoje zonoje, kapitonas davė komandą trauktis Karklėnų — Vieštonėnų kaimo link, netoli Kulių — Plungės kelio ir susirinkti ūkininko Tilviko sodyboje. Ši sodyba yra visai šalia M. K. Ciurlionio uošvio Kymanto sodybos (1943 m. ji sudegė). Sloje sodyboje M. K.

Ciurlionis išsėdavo ir klausydavo vietiniuose vakarėliuose dainuojamų dainų. Čia jis nupešė „Rugių lauką“, „Kaimo kapinaites“, „Kryžius“. Sloje sodyboje mano mama dainuodavo gegužinėse vedančiaja.

Išbėgęs iš upės lankos, aš atsidūriau rugių lauko įkalnėje. Ji buvo visiškai atvira. Kokį padariau klaidą, supratau tada, kai pajutau, jog kažkas lyg griebė mane už švarko ir tįmptelėjo. Iš abiejų pusių sekė Pranas ir Vincas, tačiau ranka pasiekė jie manęs negalėjo. Tik sėkmingai atsikapstęs į susirinkimo vietą, aš pamačiau, kad mano švarkas dviejose vietose kulką sudraskytas — dėl to man ir buvo pasirodė, kad kažkas tįmptelėjo už švarko.

Pirmadienis (birželio 23-oji) ėjo į pabaigą. Į susirinkimo vietą visi atvyko vakare. Sodyba buvo Vieštonėnų kaime, maždaug kilometras nuo Kulių — Plungės kelio, nuo kurio ją dengė tankus beržynas. Tačiau kas vyko kelyje, buvo aiškiai girdima. Sovietų kariuomenė tebestraukė, tik voros sumažėjo. Kelio pereiti negalėjome. Iki Minijos upės irgi buvo apie kilometrą. Ten vyko kažkokie priešų pasirėngimai. Tuoj pat už tilto įkalnėje priešais Striaukų sodybą buvo kasami „blindažai“. Ant Mardosų kalno matėme gausų sovietų kareivių judėjimą. Tai reiškė, kad rusai čia ruošiasi su-

DAMIJONAS RIAUKA

Keturios sukilimo dienos

stabdyti vokiečių kariuomenės veržimąsi.

Kapitonas, pašaukęs Vinčą ir mane kaip jauniausius, davė užduotį tuoj pat pereiti kelią ir per Juodeikių kaimo tiltą, tal yra iš priešingos pusės (iš rytų), patekti į Mardosų kaimo aukštikalnę, kur vyko tie sovietų pasirėngimai. Ši vietovė labiausiai ir geriausiai buvo žinoma tik mums su Vincu, nes ketverius metus pro čia kasdien mudu ėjome į Mardosų pradžios mokyklą. Be to, mus, kaip paauglius, vargū ar sovietų kareiviai galėtų pafaikyti partizanais.

Atvira pereiti kelią buvo dar pavojinga. Vakare atsidūrėme Mingėlos sodyboje prie garstoje Mingėlos ažuolo. Minijos upės tiltas Mardosų kaime buvo tik už šimto metrų nuo sodybos. Visa Mingėlų šeimyna, taip pat

kiti artini trobų būrėta es dauba, galimo s Minijos v

Apie v staiga nu lly sekun trenksmas prasidėjo. Tačiau k visi nuta susprogd Mardosų gėly bro ropojo a šliaužė j papasako šone išsp šlaip tilt tas.

Taip p nio į ant je. Antr pakilė an cu, eidan dybos, a kaimo til sėmėme dytų, jo jaus mal upės d prieš s priekalnė Mardosų jautėme, kariuome nevaikšči me vėli draudė i

MINISTRAS PATIKSLINO: „TIK MIESTO TRANSPORTU“

Lietuvos Vyriausybė, gal norėdama įtikti tautai, stengiasi priimti įstatymus, kurių... niekas nesuprastų. „Zemaityje“ išspausdinus ELTOS informaciją, kad „50 proc. kainos už bilietą visų rūšių vietinio susisiekimo transportu moka pensinio am-

žiaus sulaukę“ žmonės, šie, mosuodami laikraščiu, autobusuose pradėjo kelti triukšmą. Gal todėl Susisiekimo ministras šiomis dienomis atsiuntė išaiškinimą, jog „Lietuvos Respublikos 1993 11 12 nutarimu Nr. 834 pensinį amžių sulaukusiems asmenims (moterims 55 m., vyrams 60 m.), važiuojantiems miesto keleiviniu transportu, išskyrus taksį, taikoma 50 proc. bilieto vertės nuolaida“. Žodžiu, tik miesto trans-

Komanda nori žaisti

Prieš dvejus metus trenerio E. Timofejevo iniciatyva suburta „Roboto“ krepšinio komanda sėkmingai žaidė Lietuvos pirmenybėse. Pirmaisiais metais ji tapo antrosios lygos nugalėtoja, šiais

aukščiausioje lygoje, bet, nesant rėmėjų, tai nerealu, nes iki liepos 25 dienos nesumokėjus startinio mokesčio (kuris netoks jau mažas — 10 tūkstančių litų), komanda bus pašalinta iš aukš-



DAMIJONAS RIAUKA

Keturios sukilimo dienos

stabdyti vokiečių kariuomenės
veržimąsi.

Kapitonas, pašaukęs Vincą ir mane kaip jaunlaulus, davė užduotį tuoj pat pereiti kelią ir per Juodeikų kaimo tiltą, tal yra iš priešingos pusės (iš rytų), patekti į Mardosų kaimo aukštikalnę, kur vyko tie sovietų pasirengimai. Ši vietovė labiausiai ir geriausiai buvo žinoma tik mums su Vincu, nes ketveriūs metus pro čia kasdien mudu ėjome į Mardosų pradžios mokyklą. Be to, mus, kaip paauglius, vargu ar sovietų kareiviai galėtų palaikyti partizanais.

Atvirai pereiti kelią buvo dar pavojinga. Vakare atsidūrėme Mingėlos sodyboje prie garšioje Mingėlos ažuolo. Minijos upės tiltas Mardosų kaime buvo tik už šimto metrų nuo sodybos. Visa Mingėlių šeimyna, taip pat

kiti artimesnieji gyventojai iš trobų buvo persikėlę nakčiai į greita esančią Viešтовės upelio daubą. — kad apsisaugotų nuo galimo sovietų šaudymo iš už Minijos upės.

Apie vidurnaktį virš daubos staiga nušvito dangus ir už kelių sekundžių pasigirdo stiprus trenksmas. Žmonės galvojo, kad prasidėjo artilerijos šaudymas. Tačiau kito sprogimo nebuvo ir visi nutarė, kad turbūt sovietai susprogdinę gelžbetoninį tiltą Mardosų kaime. Vyresnieji Mingėlių broliai iš žingeidumo užsiropojo ant daubos kranto ir nušliaužė į Minijos slėnį. Sugrįžę papasakojo, kad viename tilto šone išsprogdinta skylė, tačiau šlapi tiltas sveikas, nesudraskytas.

Taip praėjo naktis iš pirmadienio į antradienį Mingėlių dauboje. Antradienį (birželio 24 d.), pakilę anksti rytą, mudu su Vincu, eidami nuo sodybos prie sodybos, artėjome prie Juodeikų kaimo tilto. Atsargumo dėlei pasisėmėme po kastuvą, kad atrodytų, jog einame darban į Rojaus malūną, esantį ant Minijos upės dešiniajame jos krante, prieš staigų šlaitą Nausodžio priekalnėje. Ir Nausodžio, ir Mardosų kaimo kalnagūbriuose, jautėme, yra sukaupta sovietų kariuomenės. Žmonės kaimuose nevaikščiojo, nes, kaip sužinojome vėliau, sovietai buvo uždraudę išeiti iš namų. Todėl kie-

ho nors pasiklausti apie padėtį buvo neįmanoma.

Atsikrapštėme į Rojaus malūną. Ten buvo susirinkę keletas darbininkų ir visi spėjo, kas čia toliau galėtų būti. Ir tuoj pat išgirdome keletos patrankių salvę nuo Mardosų — Varkalių kaimų pusės. Šūviai dažnai kar-tojos, ir virš mūsų galvų buvo girdėti sviedinių švilpimas. Sovietai šaudė Viešтовėnų kaime link, matyt, norėjo apšaudyti kelio ruožą nuo „susprogdinto“ tilto iki Karklėnų kaimo. Kairiajame Minijos krante sovietų, matyt, jau nebebuvo, nes praėjusią naktį (iš pirmadienio į antradienį) besitraukiančių grupuočių bei pavienių kareivių nebesim-tė. Apie tai papasakojo šių kai-mų gyventojai. Sovietai, matyt, jautė, kad kairiajame Minijos krante Viešтовėnų ir Karklėnų kaimuose galėjo būti vokiečių kariuomenės.

Po valandos ar pusantros, p-sibaigus artilerijam apšaudymui, mudu su Vincu iš malūno grįžome tais pačiais keliais į Tilvikų sodybą. Tollimesnė mudviejų žvalgybos kelionė dešiniuoju Mi-nijos krantu būtų buvusi neįma-noma ir pavojinga. Mudu jau šitikinome, kad viršukalnėje yra sukoncentruota sovietų dalinių, iš kur vyko ir šis artilerinis apšaudymas. Pakelėje sužinojome, kad šio apšaudymo metu buvo nukauta... tik viena karvė.

(B. d.)

EINA VASARA...

Jau ieškojom paparcio žiedo, jau palydėjom trumpiausią naktį ir ilgiausią dieną. Vasara tarsi perkopė savo viršukalnę ir pradėjo riedėti žemyn.

O jos dar lyg ir nepastebėjome. Besirengiantys streikuoti sinoptikai ir vėl išpranašavo ir vėšą, ir lietų. O senoliai sako, kad jet vasara lietinga, dar ir žiemą busią daug sniego...

Bet ką ten apie sniegą... kal pradalgėse, kad ir mirkdamas, kvepia šienas...



Visu
pavojau
saugos p
Nr. 1, P
pos 11 c
Aps
ritortijoj
tinlus, a
Pas
5 48 32.

Projekt

Danų fir

K

iš
akcinių
medžio
P
14 iki
K
5 08 5

Par
ilgio.
Riet
Plungė.

690
gė 1



DAMUONAS BIAUKA

Keturios sukilimo dienos

(Pabaiga. Pradžia Nr. 49)

...išaušo gražus birželio 25-osios rytas. Anksti padudę, kuopos vyrai susitrenkė į žygi — vyksime į Mardosų mokyklą. Iš kaimiečių pastekė žinios, kad ir vokiečiai anksti rytą išvyko į Plungę. Saudymų nebesigirdėjo, o tai reiškė, kad „nenugalimoji“ sovietų armija pabėgo.

Perėję tiltą, artėjome į tikslą — į Mardosų mokyklą, kad ten galėtume iškelti trispalvę. Mardosų kalno papėdėje užsukome į Silgalio sodybą, kurioje šiomis dienomis buvo įsikūręs sovietų armijos štabas. Čia radome viską suverstą, išmėtyta, išdraskyta. Palikti žemėlapiai, planšetės, tvarsliava, daug šovinių, kitos karinės technikos. Visą šitą „techniką“ mes tinkamai paslėpėme nuo vokiečių kariuomenės akių. Žinojome: kova dar nesibaigė — nuo vilko užšokome ant meškos, susidūrėme su dar gudresniu okupantu. Sitokias išvadas daryti mums leido Generolo Vėtros dešrybos Klaipėdoje su vokiečių vėrmachto vadovybe.

Dar nepasiekė mokyklos, kelyje Kuliai — Plungė sutikome vežimą, kuriame į namus po pirmųjų karo audrų važiuavo žydų šeima: vyras su žmona ir du mažamečiai vaikai. Juos pažinojome, nes gyveno Mardosų mokyklos pastate. Žydėlis pats arė, sėjo, augino gyvulius kaip ir visi kiti kaimiečiai. Ji visi gerbė, nes su visais sutarė, buvo doras žmogus. Mūsų kapitonas ir kiti vyresniojo amžiaus kuopos kariai apstojo ratu jo vežimą ir ėmė įkalbinėti tuoj pat sukti iš kelio ir slėptis nuo vokiečių. Žydėlis paklausė ir, apaukęs vežimą, nuvažiavo į kitą kelią Stonačių link. Čia vokiečių transporto nebuvo. Aš ir šliandien prisimenu žydo išgastį, matau, kaip paslėpęs po antklode savo mažamečius vaikus, staigiai ragina arklius. Sie ėmė bėgti ristele, o vežimas pasišokinėdamas ritosi žemyn į pakalnę. Mes dar stovėjome ant kelio stebėjome, kad tuo metu neatvažiuotų vokiečių kareiviai.

Tas vaizdas man buvo sukrečiantis. Žmogus su visa šeima bėgo nuo mirties. Buvau girdejas, kad vokiečiai terorizuoja žydus, žinojau, kad visi žydai sukubiai pasitraukė iš Klaipėdos 1939-aisiais, kai Hitleris rengėsi užimti, bet dar niekada aklis į akį nebuvo tekę susidurti su tokio konkrečiu žmonių persekiojimu. Man neteko išgirsti apie šios šeimos tolesnį likimą, bet atliku, kad lietuviai kaimiečiai jam suteikė prieglobstį.

Mokyklą radome nepaliesia, neišdraskytą. Viename namo gale nuo kelio pusės buvo klase. Iš jos vedė durys į namo savininko žydelio virtuvę, šalia dar buvo jo šeimos miegamasis. Klimate namo gale buvo vienas — mokytojos gyvenamasis ir darbo kambarys su virtuve. Slame bute iki birželio 22-osios gyveno Generolo Vėtros — Jono Noreikos šeima. Vado žmonos ir trejų — ketverių metų dukrelės Dailos namuose nebuvo, nes prieš prasidedant sukilimui kapitonas jas išvežė į Barstyčius, pas jos tėvus.

Atėję į mokyklą, tuoj pat iškėlėme trispalvę tautinę vėliavą. O keliu į šlaurės rytus — Plungę vis dar dėėjo motorizuoti vokiečių daliniai.

Suėjome vienuolika vyrų (Pranas jau buvo nuėjęs į savo namus) į vado, kambary. Jis atsistojo atbulas prie šavo rašomojo stalo. Jo veide nematėme didelio džiaugsmo. Laisvės valanda buvo atėjusi, botševikai buvo pabėgę, vylemės, kad žudynių, tremimų, sodinimų į kalėjimą, vėgimų, prievartavimų daugiau nebus. Tačiau už langų, vos už dešimties metrų, vis traukė nauji okupantai. Jie buvo švariai apsirėngę, nusiskutę, gerai įinkluoti, savimi pasitikintys. Mes dar nežinojome, kokia bus sunki kova dėl laisvės!..

Vadas padėjo, palinkėjo visiems sveikatos ir perskaitė įskaymą apie kuopos išformavimą.

Mes dar ilgai nenorėjome skirstytis. Dalinomės įspūdziais, plepėjome ir su skaudančiomis širdimis stebėjome, kaip pravažiuojantys vokiečiai žiūrėjo į mūsų trispalvę vėliavą, iškeltą prie mokyklos durų. Ji lėtai plėveno, o nuo vieškello į mokyklos pusę vis kilo dulksė. Jos sėdo ant vėliavos, ant namų, ant vasarotaus, padengdamos žaliuojančius laukus pilku sluoksniu, padengdamos Lietuvą karo audros dulksėmis...

emiasi dvasios stiprybės,
ir tvirtesni. Rytoj pasku-
Kalvarijos atšaidų diena.

UDIEŠIAUS nuotrauka

AZIJA

asaros. Šifus atsisveiki-
pasakė mokyklos ir kla-
pedagogai.

pakviesta dalyvavau
tytame gimnazinių klasių
ų mokslo metų renginy-
je vidurinėje mokykloje.
kalbinau direktorių Juo-

— Dėkote daug ir mokyto-
kai, ir mokiniai. O kas iš to?
— Tikimės, kad gimnazisto
randos atestatas bus svarstas
vertingėmis stojant į aukštąsias
mokyklas. Tikimės, kad rando
Savivaldybė ir Svetimiečių
gyvius ras galimybių gimnazistų
mokytojųams mokėti valstybės re-
komenduojama atlyginimo prie-
ją. Nors dirbame ne dėl pinigų,
šiuo svarbiausia — prestižas ir
arbo prasingumas.

— Linkiu visiems gero vasar-
os poilsio, sėkmingai siekti už-
ibrėžto tikslo, o Jums, direkto-
rius, dėkoju už pokalbį.

Sigita RINKONAITĖ

COMLIET COMLIET COMLIET COMLIET COMLIET COMLIET
JŪS SENIAI

ŠIUOKSLIŲ, BUTINIŲ ATLEKIŲ KAUPIMO, SURINKIM I SPEC. SAV

TAISY

1. Plantnis reguliarus atlekių
antrinių žaliavų rinkimo sistemo
organizavimas, jų išvežimo
statomai miestų merų ir apylinkių
vystėjų potvarkiais, suderinus
ir komunalinių paslaugų įmone
ir higienos centru.

2. Sluokšlės, būtines atliekos ir
antrines žaliavas surenkamos:
spec. dėžėse.

2.1. Sluokšlės — metalinėse
2.2. Būtines atliekos — spec.
kolekteriuose arba betarinių bū-
spec. autotransportu.

2.3. Skystos atliekos —
2.4. Skystos atliekos —